

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr.
124 Maden på Helnæs og havet vest for

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.
2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. 124 Maden på Helnæs og havet vest for

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Udsigt over Helnæs Made fra nordvest.
Fotograf: Erik Vinther

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-013-9

Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N124 Maden på Helnæs, Fyn og havet vest for og vedrører Naturstyrelsens arealer på 247 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil forsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

Natura 2000-området består af Habitat-område nr. H108 og har et areal på 2.045 ha.

På land domineres Natura 2000-området af Maden, som er et tidligere havområde, der nu er inddæmmet og afvandes via kanaler og pumpe. Den vestlige del af Maden består af et stort strandvoldssystem med strandenge og næringsfattige søer i lavningerne. Maden indeholder desuden både tidligere dyrkede marker, rigkær og ferske enge.

Madens store, sammenhængende græsningsarealer indeholder naturtyperne strandeng, rigkær og overdrev på både sur og kalkrig jordbund, og naturtypen "tidvis våd eng" har her den største forekomst på Fyn. Vegetationen er særdeles artsrig med flere sjældne plantearter, og orkideen mygblomst har her et af sine få danske voksesteder.

Der er ligeledes en forekomst af elle- og askeskov, som er opstået ved tilgroning af rigkær.

Spredt i Helnæs Made findes kalkrige søer med kransålbølger og næringsfattige søer med små amfibiske planter. Her findes en pæn bestand af stor vandsalamander. Området har desuden en bestand af strandtudse og markfirben, der begge er opført på habitatdirektivets bilag 4.

Den nordlige del af Natura 2000-området består af stejle kystskrænter og den markante ås Bobakkerne og Halen. Området indeholder fine eksempler på veludviklede kalkoverdrev.

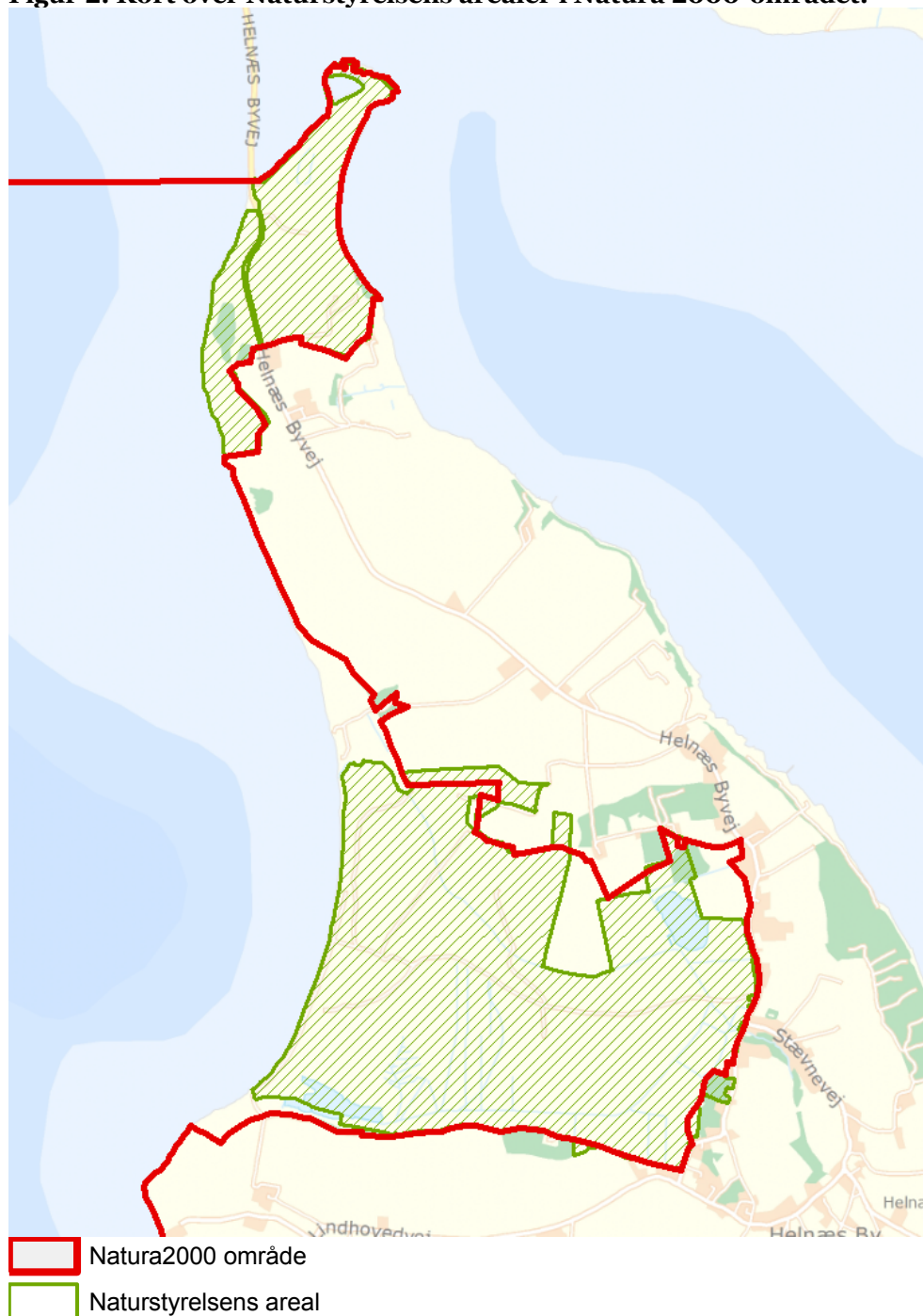
Havområdet er mindre end 20 m dybt og strækker sig i hele Helnæs' længde fra Halen i nord til det sydligste punkt på Helnæs. En lavvandet bugt følger kyststrækningen fra Halen til Lindehoved. Her findes bevoksninger af ålegræs. Et stenrev strækker sig fra ca. 2 til 6 m vanddybde i bugten, mens det går helt ind til kysten ved Lindehoved og syd herfor. Stenrev har et rigt dyre- og planteliv. Stenforekomsterne på dybere vand er blevet reduceret betydeligt som følge af tidligere tiders stenfiskeri.

Marsvin er udbredt i farvandet omkring Fyn, og med særlig høj hyppighed ved bl.a. Helnæs.

Natura 2000-området ligger i Assens Kommune og indenfor Vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

Naturstyrelsen ejer store dele af skov- og naturtyperne inden for Natura 2000-området. Madens store sammenhængende græsningsarealer indeholder naturtyperne strandeng, rigkær, kalkoverdrev, surt overdrev samt tidvis våd eng, som her har den største forekomst på Fyn. Vegetationen i de lysåbne naturtyper er særdeles artsrig med flere sjældne plantearter. Orkideen Mygblomst har her et af sine få danske voksesteder. Spredt i lavningerne i Helnæs Mølle findes forekomster af søtyperne søbred med småurter, kransnålalge-sø og næringsrig sø. Søerne er klarvandede og indeholder en række sjældne plantearter. Desuden udgør søerne yngleområder for stor vandsalamander og andre paddearter. Der findes enkelte forekomster af elle- askeskov, og på skrænterne i den nordvestlige del af Maden findes der artsrige kalkoverdrev. I den nordlige del af Natura 2000-området findes der på Halen og på kystskrænterne ved Bobakkerne fine eksempler på veludviklede kalkoverdrev og enkelte forekomster af surt overdrev.

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
1330	Strandeng	45,7
6210	Kalkoverdrev	7,0
7230	Rigkær	9,2
6410	Tidvis våd eng	41,1
6230	Surt overdrev	15,3
1220	Strandvold med flerårige	4,9
7220	Kildevæld	0,3
Hovedtotal		123,6

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området:

- Skæv vindelsnegl
- Stor vandsalamander
- Mygblomst.

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 6 plejetiltag, hvilket bestod af aktiv lukning af dræn på 121 ha, hvoraf de 39 ha er under udvikling til ny natur, græsning og hegning på 166 ha, rydning af opvækst og slåning på 5-6 ha samt restaurering af 5 vandhuller. Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode.

Omkring vandhuller er ryddet pil og dunhammer og de er oprenset for organisk materiale. Hertil er der etableret 10 skrab/lavn timer, som ynglevandhuller for strandtudse. Indsatsen er gjort for at sikre og forbedre levesteder for stor vandsalamander og strandtudse, som var omfattet af LIFE Helnæs projekt, som blev afsluttet i 2015.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	6	Gennemførte indsatser (areal)	166	100 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	0	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	0 ha	0 %

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

Generelt har LIFE Helnæs projektet løftet alle de tiltag, som der var peget på i medfør af Natura 2000 planen. Tilmed er der erhvervet yderligere landbrugsjord til udvikling af natur og der er etableret ynglesteder specifikt til bilag IV-arten strandtudse. Indsatsen for strandtudse tilgodeser også behov for stor vandsalamander.

Konkrete erfaringer

- De første erfaringer for højere vandstand i de centrale dele af maden, har vist at der er behov for yderligere tilpasning og overvågning af vandstanden. Vandstanden i de yderste strandenge og nogle af kærerne nord for Madevejen har været for høj og der er behov for justeringer af projektet.
- Der har været podning med hør fra nærliggende overdrev på Bobakkerne og til tidligere landbrugsjord på den anden side af vejen. På de tørreste og mest bakkede dele, er der ved at komme overdrevsvegetation. Frøene kan dog lige så godt stamme fra de tilstødende vejkanter, som er rige på overdrevsarter og være spredt af de græssende dyr.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- NaturErhvervstyrelsen udarbejder en strategi for beskyttelse af marsvin i danske farvande.
- Naturstyrelsen vil være særlig opmærksom på kalkoverdrev, surt overdrev, tidvis våd eng og rigkær samt mygblomst, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for Natura 2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis græsning på strandeng, tidvis våd eng, rigkær, kildevæld, kalkoverdrev og surt overdrev, samt rydning af vedplanter på tidvis våd eng, rigkær, kildevæld, kalkoverdrev og surt overdrev jf. nedenstående skema.

Der foretages endvidere *enkeltstående* indgreb i form af hegning og andre anlæg vedrørende græsning på strandenge, tidvis våd eng, rigkær, kalkoverdrev og surt overdrev og understøttelse af naturlig hydrologi på strandenge.

Tabel e: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	45,7
			Naturtypebevarende pleje	45,7
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	9,2
			Naturtypebevarende pleje	9,2
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	41,1
			Naturtypebevarende pleje	41,1
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	15,3
			Naturtypebevarende pleje	15,3
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	7,0
			Naturtypebevarende pleje	7,0
	1220	Strandvold med flerårige	Sikring af naturtypen	4,9
			Naturtypebevarende pleje	1,1
			Naturlig dynamik	3,8
	7220	Kildevæld	Sikring af naturtypen	0,3
			Naturtypebevarende pleje	0,3

Tabel f: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Græsning	Eksisterende	40,3
			Rydning af opvækst	Eksisterende	9,2
	7230	Rigkær	Græsning	Eksisterende	9,2
			Rydning af opvækst	Eksisterende	9,2
	6410	Tidvis våd eng	Græsning	Eksisterende	41,1
			Rydning af opvækst	Eksisterende	41,1
	6230	Surt overdrev	Græsning	Eksisterende	15,3
			Rydning af opvækst	Eksisterende	15,3
	6210	Kalkoverdrev	Græsning	Eksisterende	7,0
			Rydning af opvækst	Eksisterende	7,0
	1220	Strandvold med flerårige	Græsning	Eksisterende	1,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	3,8
	7220	Kildevæld	Græsning	Eksisterende	0,3
			Rydning af opvækst	Eksisterende	0,3

tabel f er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.

- "nye": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

**Tabel g: Planlagte enkeltstående plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper
Areal omfattet af indsatsen (ha)**

		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Hegning	Eksisterende	40,3
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	40,3
			Ophør med vedligeholdelse af afvanding	Eksisterende	5,5
	7230	Rigkær	Hegning	Eksisterende	9,2
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	9,2
	6410	Tidvis våd eng	Hegning	Eksisterende	41,1
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	41,1
	6230	Surt overdrev	Hegning	Eksisterende	15,3
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	15,3
	6210	Kalkoverdrev	Hegning	Eksisterende	7,0
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	7,0
	1220	Strandvold med flerårige	Hegning	Eksisterende	1,1
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	1,1
	7220	Kildevæld	Hegning	Eksisterende	0,3
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	0,3

I tabel g er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "nye": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder, hvor arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel f og g.

Af hensyn til arten mygblomst gennemføres specifikke artsplejetiltag. De hydrologiske forhold følges samtidig nøje for mygblomstlokaliteterne.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arterne skæv vindelsnegl og stor vandsalamander end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper. Der sker plejetiltag i form af afgræsning mv for ganske betydelige arealer i natura2000-området, der ikke er naturtyper. Denne pleje tilgodeser sikring af levesteder for de nævnte arter.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000.

Tabel h: Mål for arter

Målsatte arter (antal)		
Art	Navn	Målsætning
1903	Mygblomst	Sikring af artens levested
		Sikring af artens spredningsmuligheder

Tabel i: Specifikke artsplejetiltag

Indsætter for arter (antal)		
Art	Navn	Indsatstype
1903	Mygblomst	Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede

Udvidelser af naturtyper

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur kan udvikle sig til naturtyper på sigt. For naturtypen kalkoverdrev, surt overdrev, tidvis våd eng og rigkær kan der på lang sigt samlet blive tale om en nettoforøgelse på 30 -70 ha.

Ved denne indsats sikres der sammenhæng mellem forekomster af overdrev med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer, c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at udviklingen i tilstanden er i fremgang for de dele af naturtyper og arter, der vedrører Naturstyrelsens arealer, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N 124

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N124 Maden på Helnæs og havet vest for og vedrører Naturstyrelsens arealer på 247 ha.

Natura 2000-området består af Habitat-område nr. H108 og har et areal på 2.045 ha.

På land domineres Natura 2000-området af Maden, som er et tidligere havområde, der nu er inddæmmet og afvandes via kanaler og pumpe. Den vestlige del af Maden består af et stort strandvoldssystem med strandenge og næringsfattige søer i lavningerne. Maden indeholder desuden både tidligere dyrkede marker, rigkær og ferske enge.

Madens store sammenhængende græsningsarealer indeholder naturtyperne strandeng, rigkær og overdrev på både sur og kalkrig jordbund, og naturtypen "tidvis våd eng" har her den største forekomst på Fyn. Vegetationen er særdeles artsrig med flere sjældne plantearter, og orkideen mygblomst har her et af sine få danske voksesteder.

Der er ligeledes en forekomst af elle- og askeskov, som er opstået ved tilgroning af rigkær.

Spredt i Helnæs Made findes kalkrige søer med kransnålalger og næringsfattige søer med små amfibiske planter. Her findes en pæn bestand af stor vandsalamander. Området har desuden en bestand af strandtudse og markfirben, der begge er opført på habitatdirektivets bilag 4.

Den nordlige del af Natura 2000-området består af stejle kystskrænter og den markante ås Bobakkerne og Halen. Området indeholder fine eksempler på veludviklede kalkoverdrev.

Havområdet er mindre end 20 m dybt og strækker sig i hele Helnæs' længde fra Halen i nord til det sydligste punkt på Helnæs. En lavvandet bugt følger kyststrækningen fra Halen til Lindehoved. Her findes bevoksninger af ålegræs. Et stenrev strækker sig fra ca. 2 til 6 m vanddybde i bugten, mens det går helt ind til kysten ved Lindehoved og syd herfor. Stenrev har et rigt dyre- og planteliv. Stenforekomsterne på dybere vand er blevet reduceret betydeligt som følge af tidligere tiders stenfiskeri.

Marsvin er udbredt i farvandet omkring Fyn, og med særlig høj hyppighed ved bl.a. Helnæs.

Natura 2000-området ligger i Assens Kommune og indenfor Vandområdedistrikt Jylland og Fyn.

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

- NaturErhvervstyrelsen udarbejder en strategi for beskyttelse af marsvin i danske farvande.
- Naturstyrelsen vil være særlig opmærksom på kalkoverdrev, surt overdrev, tidvis våd eng og rigkær samt mygblomst, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.

Naturstyrelsen ejer store dele af skov- og naturtyperne inden for Natura 2000-området. Madens

store sammenhængende græsningsarealer indeholder naturtyperne strandeng, rigkær, kalkoverdrev, surt overdrev samt tidvis våd eng, som her har den største forekomst på Fyn. Vegetationen i de lysåbne naturtyper er særdeles artsrig med flere sjældne plantearter. Orkideen Mygblomst har her et af sine få danske voksesteder. Spredt i lavningerne i Helnæs Made findes forekomster af søtyperne søbred med småurter, kransnålalge-sø og næringsrig sø. Søerne er klarvandede og indeholder en række sjældne plantearter. Desuden udgør søerne yngleområder for stor vandsalamander og andre paddearter. Der findes enkelte forekomster af elle- askeskov, og på skrænterne i den nordvestlige del af Maden findes der artsrige kalkoverdrev. I den nordlige del af Natura 2000-området findes der på Halen og på kystskrænterne ved Bobakkerne fine eksempler på veludviklede kalkoverdrev og enkelte forekomster af surt overdrev.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		Total
	naturtype	
1330	Strandeng	45,7
6210	Kalkoverdrev	7,0
7230	Rigkær	9,2
6410	Tidvis våd eng	41,1
6230	Surt overdrev	15,3
1220	Strandvold med flerårige	4,9
7220	Kildevæld	0,3
Hovedtotal		123,6

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget.

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Sikring af naturtypen	45,7
			Naturtypebevarende pleje	45,7
	7230	Rigkær	Sikring af naturtypen	9,2
			Naturtypebevarende pleje	9,2
	6410	Tidvis våd eng	Sikring af naturtypen	41,1
			Naturtypebevarende pleje	41,1
	6230	Surt overdrev	Sikring af naturtypen	15,3
			Naturtypebevarende pleje	15,3
	6210	Kalkoverdrev	Sikring af naturtypen	7,0
			Naturtypebevarende pleje	7,0
	1220	Strandvold med flerårige	Sikring af naturtypen	4,9
			Naturtypebevarende pleje	1,1
			Naturlig dynamik	3,8
	7220	Kildevæld	Sikring af naturtypen	0,3
			Naturtypebevarende pleje	0,3

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper**Areal omfattet af indsatsen (ha)**

		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Græsning	Eksisterende	40,3
	7230	Rigkær	Græsning	Eksisterende	9,2
			Rydning af opvækst	Eksisterende	9,2
	6410	Tidvis våd eng	Græsning	Eksisterende	41,1
			Rydning af opvækst	Eksisterende	41,1
	6230	Surt overdrev	Græsning	Eksisterende	15,3
			Rydning af opvækst	Eksisterende	15,3
	6210	Kalkoverdrev	Græsning	Eksisterende	7,0
			Rydning af opvækst	Eksisterende	7,0
	1220	Strandvold med flerårige	Græsning	Eksisterende	1,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	3,8
	7220	Kildevæld	Græsning	Eksisterende	0,3
			Rydning af opvækst	Eksisterende	0,3

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)		Omfattet af eksisterende planlægning Total			
	Naturtype	Plejetiltag			
Eksisterende habitatnatur	1330	Strandeng	Hegning	Eksisterende	40,3
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	40,3
			Ophør med vedligeholdelse af afvanding	Eksisterende	5,5
	7230	Rigkær	Hegning	Eksisterende	9,2
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	9,2
	6410	Tidvis våd eng	Hegning	Eksisterende	41,1
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	41,1
	6230	Surt overdrev	Hegning	Eksisterende	15,3
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	15,3
	6210	Kalkoverdrev	Hegning	Eksisterende	7,0
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	7,0
	1220	Strandvold med flerårige	Hegning	Eksisterende	1,1
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	1,1
	7220	Kildevæld	Hegning	Eksisterende	0,3
			Andre anlæg vedr. græsning - ikke hegn	Eksisterende	0,3

I tabel III og IV er der en opdeling i to kategorier "eksisterende" og "nye":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "nye": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Udvidelser af naturtyper

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur kan udvikle sig til naturtyper på sigt. For naturtypen kalkoverdrev, surt overdrev tidvis våd eng og rigkær kan der på lang sigt samlet blive tale om en nettoforøgelse på 30 -70 ha.

Ved denne indsats sikres der sammenhæng mellem forekomster af overdrev med henblik på at gøre arealet mere robust overfor a) pludselige hændelser (f.eks. ekstreme vejrforhold), b) klimaændringer c) for at mindske randpåvirkninger fra omkringliggende landbrugsarealer eller d) for at bidrage til etablering af større driftsenheder.

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets lysåbne naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for mygblomst, som fremgår af tabel V.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arterne skæv vindelsnegl og stor vandsalamander end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper. Der sker plejetiltag i form af afgræsning mv for ganske betydelige arealer i natura2000-området, der ikke er naturtyper. Denne pleje tilgodeser sikring af levesteder for de nævnte arter.

Tabel VII: Mål for arter

Målsatte arter (antal)		
Art	Navn	Målsætning
1903	Mygblomst	Sikring af artens levested
		Sikring af artens spredningsmuligheder

Tabel VIII: Planlagte artsplejetiltag for arter *udover* plejetiltagene for de lysåbne naturtyper

Indsatser for arter (antal)		
Art	Navn	Indsatstype
1903	Mygblomst	Slæt - d.v.s. med fjernelse af det afslåede

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at udviklingen i tilstanden er i fremgang for de dele af naturtyper og arter, der vedrører Naturstyrelsens arealer, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk